

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2023 m. liepos 26 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Alės Bukavinienės (kolegijos pirmininkė), Artūro Driuko ir Jūratės Varanaukaitės (pranešėja), teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovės uždarosios akcinės bendrovės Girelės paskūstyną kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. gruodžio 20 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės uždarosios akcinės bendrovės Girelės paskūstyną ieškiniui atsakovei akcinei bendrovei „Lietuvos draudimas“ dėl draudimo išmokų, kompensacinių patikinančių priteisimo.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

- Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių draudimo apsaugą ir šalių sudarytos draudimo sutarties nuostatas, reglamentuojančios draudžiamąjį įvykį, aiškinimą, aiškinimo ir taikymo.
  - Ieškovė UAB Girelės paskūstynas ieškiniu prašė priteisti iš atsakovės AB „Lietuvos draudimas“ 560 278,23 Eur draudimo išmoką.
  - Ieškovė nurodė, kad atsakovė AB „Lietuvos draudimas“ (draudikė) nepagrįstai atsisakė išmokėti ieškovei UAB Girelės paskūstynui (draudėjai) draudimo išmoką pagal Gyvūnų draudimo liudijimą, kurio 1 091 805,74 Eur suma buvo apdrausta 200 755 vienetų paukščių (vištų dedeklių) nuo užkrečiamųjų ligų rizikos bei papildomai apdraustas draudžiamųjų įvykių žalos vietos tvarkymo ir utilizavimo išlaidos. Draudimo laikotarpiu nuo 2019 m. rugsėjo 27 d. iki 2020 m. rugsėjo 26 d. ieškovei priklausantiame paskūstynė Kašiadoryse: 1) paukštėse Nr. 13 2020 m. liepos 9 d. buvo nustatyta, kad paukščiai užsikrėtę *Salmonella gallinarum* infekcija. Paukštės Nr. 13 paukščių sanitarijai skerdimui įvykdyti 2020 m. liepos 22, 24 ir 26 dienomis; 2) paukštėse Nr. 14 2020 m. rugpjūčio 11 d. buvo nustatyta, kad paukščiai užsikrėtę *Salmonella gallinarum* infekcija ir tą pačią dieną (2020 m. rugpjūčio 11 d.) įvykdytas paukščių skerdimas; 3) paukštėse Nr. 9 2020 m. rugpjūčio 18 d. buvo nustatyta, kad paukščiai užsikrėtę *Salmonella gallinarum* infekcija, ir 2020 m. rugpjūčio 30 d. bei 2020 m. rugsėjo 1 ir 3 dienomis įvykdyti paukštės Nr. 9 paukščių sanitarijai skerdimai. Ieškovė pranešė atsakovei apie paukštėse Nr. 9, 13 ir 14 nustatytus užsikrėtimus bei apie Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos (toliau – ir Tarnyba) nurodymą paskersti paukštėse Nr. 9, 13 ir 14 esančius paukščius. Atsakovė AB „Lietuvos draudimas“ 2018 m. sausio mėn. – 2020 m. rugpjūčio 31 d. žalos administravimu byloje Nr. 2433673 priėmė sprendimą nelaikyti draudžiamaisiais įvykiais UAB Girelės paskūstyno paukštėse Nr. 9, 13 ir 14 nustatytų paukščių užsikrėtimų *Salmonella gallinarum* infekcija, paukščių gaišimų ir skerdimų ir nemokėti draudimo išmokų.
  - Ieškovė nurodo, kad atsakovė ydingai ir selektyviai aiškina Gyvūnų draudimo taisyklių Nr. 10 (toliau – ir Draudimo taisyklės, Taisyklės) nuostatas, dirbtinai susiaurino draudžiamąjį įvykio apibrėžtį. Vilniaus apygardos teisme yra išnagrinėta analogiška civilinė byla Nr. e2-1724-656/2021, kurioje teismas yra pasisakęs dėl analogiškų Draudimo taisyklių (4.1.9 papunkčio) nuostatų, t. y. Draudimo taisyklių II dalies 4.1.9 papunktyje *expressis verbis* (pažodžiai) nenustatyta, jog tam, kad įvykis būtų pripažintas draudžiamuoju, Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba turi priimti sprendimą, kurio asmuo įpareigojamas priverstinai paskersti ar sunaikinti vieną ar kelias ligomis sergančius gyvūnus. Apdraustų gyvūnų užsikrėtimas užkrečiamąja liga apibrėžtas ne tik Draudimo taisyklių II dalies 4.1.9 papunktyje, tačiau ir Draudimo taisyklių II dalies 1.17 papunktyje. Nurodoma, kad ieškovė tokios draudimo sutarties, kuria būtų draudžiama tik dalis su užkrečiamosiomis ligomis susijusios rizikos, būtų apskritai nesudarusi ir nemokėjusi atsakovei didesnės draudimo įmokos.
- II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė
- Vilniaus apygardos teismas 2022 m. gegužės 12 d. sprendimu ieškinį atmėtė.
  - Teismas nustatė, kad Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba 2020 m. liepos 31 d. rašte Nr. 33S-(33.6)-1668 pateikė rekomendaciją paskersti vištų pulką. Teismas vertino, kad Tarnyba turi teisę prevencijos tikslais nurodyti privalomas priemones, įskaitant dėl to, kad neplisytų gyvūnų užkrečiamosios ligos, tačiau atsakovė byloje neprodė, kad šalis susitarė dėl tokios draudimo apsaugos.
  - Teismas, įvertinęs nurodytas faktines aplinkybes, nusprendė, kad taikomas Draudimo taisyklių II dalies 4.1.9 papunktyje nustatytas draudžiamąjį įvykio atvejis – paukščių nugašimas, žūtis arba sunaikinimas dėl užkrečiamosios ligos.
  - Pažymėta, kad ieškovė remiasi kitoje byloje pateiktais išaiškinimais, tik tais, kurie yra jai palankūs, tačiau teismas byloje Nr. e2A-250-1120/2022 priimtos nutarties 37, 38 punktuose nurodė, jog Draudimo taisyklių 4.1.9 papunktyje draudžiamasis įvykis konstatuojamas esant dviem kumulatyviems elementams: 1) turi būti konstatuojamas gyvūno susirgimas užkrečiamąja (infekcine) liga; 2) Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba turi nurodyti priverstinai paskersti ar sunaikinti tą ligą sergančius gyvūnus. Dėl to teismas, atsižvelgdamas į civilinę bylą Nr. e2A-250-1120/2022 pateiktą išaiškinimą, aktualų šiai nagrinėjamai bylai, kad Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos rašte nurodyta rekomendacija paskersti užkrečiamąja liga sergančių gyvūnų negali būti laikoma nurodymu jį priverstinai paskersti, nusprendė atmesti ieškinį kaip neprodytą.
  - Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą pagal ieškovės UAB Girelės paskūstyną apeliacinį skundą, 2022 m. gruodžio 20 d. nutartimi Vilniaus apygardos teismo 2022 m. gegužės 12 d. sprendimą paliko nepakeistą.
  - Kolegija nurodė, kad draudiko prisiimamos rizikos mastą, draudimo sutarties apimtį ir ribas apibrėžia sutartyje nustatyti draudžiamieji ir nedraudžiamieji įvykiai. Įvertinti, ar konkreči rizika yra draudžiama, bei nustatyti rizikos draudimo sąlygas yra draudiko teisė. Atitinkamai, sprendžiant klausimą dėl draudimo išmokos mokėjimo ar nemokėjimo, turi būti įvertinama, dėl kokių draudimo apsaugos ribų buvo susitarta draudimo sutartimi.
  - Pagrindinis ginčo dalykas šioje byloje yra Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos nurodymų vertinimas. Ieškovės teigimu, Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos nurodymas skersti paukščius gali būti traktuojamas kaip priverstinis nurodymas skersti paukščius, o atsakovės teigimu – ne.
  - Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo 3 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog gyvūnų gerovės ir apsaugos užtikrinimą pagal kompetenciją, be kitų institucijų, vykdo Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba. Tarnybos Nuostatų 14.3 punkte įtvirtinta, kad Tarnyba pagal kompetenciją turi teisę duoti privalomas nurodymus fiziniams ar juridiniams asmenims, kitoms organizacijoms ir jų filialams, kurie verčiasi veterinarine farmacija, veterinarine praktika, gyvūnų auginimu, pašarų ir pašarų priedų, įskaitant pirmąjį pašarų gamybą, gyvūninių produktų ir žaliavų, negyvūninio maisto gamyba, perdirbinu, sandėliavimu, transportavimu ar prekyba, vykdyti teisės aktuose nustatytas reikalavimus, kad neplisytų gyvūnų užkrečiamosios ligos, gaminti pašarai ir jų priedai, gyvūniniai produktai, negyvūninis maistas nebūtų kenksmingas žmonių ir gyvūnų sveikatai. Taigi, Tarnyba turi teisę prevencijos tikslais nurodyti privalomas priemones, taip pat dėl to, kad neplisytų gyvūnų užkrečiamosios ligos.
  - Tarnyba 2020 m. liepos 13 d. raštu Nr. 33S-(33.6)-1512 informavo, kad pareigūnai, įvertinę gydymo efektyvumą ir galimą gyvūnų gerovės pažeidimą, rekomendavo paskersti užkrėstą vištų dedeklių pulką, o ne davė priverstinis nurodymus, juose taip pat nebuvo išaiškintos privalomo nurodymo paskersti gyvūnus nevykdydmo pasekmės (atsakovei už įpareigojimo nevykdymą), nenustatyta priimto akto apskundimo tvarka.
  - Draudimo taisyklių II dalies 4.1.9 papunktyje aiškiai ir nedviprasmiškai nurodoma, kad „užkrečiamosios ligos – tai ligos, dėl kurių vykstant nustatytas profilaktines priešepizootines priemones, konstatuojamas susirgimas užkrečiamąja (infekcine) liga ir veterinarijos tarnybos nurodymu priverstinai paskerdžiamas ar sunaikinamas vienas ar keli tik ta liga sergantys gyvūnai“. Šiame papunktyje, priešingai nei 4.1.6 ir 4.1.7 papunkčiuose, jokie alternatyvūs veiksmai nėra reglamentuoti ir nurodoma, kad draudimo apsauga apdraustajam gyvūnui apima įvykius, kai dėl užkrečiamosios ligos Tarnybos nurodymu gyvūnai yra priverstinai paskerdžiami arba sunaikinami. Dėl to šio atveju įvykis nepatenka į draudžiamųjų įvykių kategoriją.
  - Kolegija nusprendė, kad nagrinėjamoje byloje ir Lietuvos apeliaciniame teisme išnagrinėtoje civilinėje byloje Nr. e2A-250-1120/2022 dalyvavo ne tie patys asmenys. Taigi, jau vien dėl to nėra pagrindo teiginiui, kad yra nustatytos visos sąlygos, jog Lietuvos apeliaciniam teisme civilinėje byloje Nr. e2A-250-1120/2022 priimtas sprendimas būtų pripažintas prejudiciniu šioje civilinėje byloje. Vis dėlto vien šios aplinkybės egzistavimas nesudaro pagrindo teiginiui, kad pirmosios instancijos teismo sprendimas yra iš esmės nepagrįstas. Abiejose įvardytose bylose buvo nagrinėjamos panašios situacijos ir ginčas kilo iš esmės dėl to paties Draudimo taisyklių punkto aiškinimo (4.1.9 papunktis), todėl nepagrįstas argumentas, kad teismas turėjo pateikti iš esmės prieštarą vertinimą.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

- Kasaciniame skunde ieškovė UAB Girelės paskūstynas prašo panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. gruodžio 20 d. nutartį, Vilniaus apygardos teismo 2022 m. gegužės 12 d. sprendimą ir priimti naują sprendimą – ieškinį tenkinti. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
  - Ieškinių reikalavimai buvo prašoma iš atsakovės priteisti šias draudimo išmokas dėl apdraustų paukščių užsikrėtimo salmoneliozės infekcija: (i) 189 472,01 Eur draudimo išmoką dėl užsikrėtusių paukščių nugašimo; ir (ii) 339 502,52 Eur draudimo išmoką dėl užsikrėtusių paukščių paskerdimo. Tačiau bylą nagrinėję teismai, yra apirintimi atmesdami ieškinių reikalavimus, analizuoti tik įvykį dėl salmoneliozės infekcija užsikrėtusių paukščių paskerdimo, visiškai nepasisekdamai ir neišnagrinėdami ieškovės reikalavimų dėl draudimo išmokos priteisimo dėl kito įvykio – apdraustų paukščių nugašimo.
  - Atsakovė Draudimo taisyklių II dalies 4.1.9 papunkčio nuostatas suformuluavo neaiškiai, klaidinčiai, dviprasmiškai (viena vertus, jos suformuluotos taip, kad yra draudžiama visa gyvūnų užsikrėtimo užkrečiamosiomis ligomis rizika; antra vertus, atsakovė šias nuostatas suformulavo taip, kad kai jai palanku, ji gali šias nuostatas aiškinti siaurai), atsakovė negyvendino paminėtų pareigų užikrinti draudimo taisyklių teisėtumą ir kad jomis nebūtų pažeidžiamos draudėjų teisės, interesai. Sudarant Draudimo sutartį atsakovė ieškovei neteikė jokios informacijos dėl nava ribotos apimties užkrečiamųjų ligų draudimo apsaugos. Teismai ignoravo aplinkybes, kad atsakovė negyvendino jai, kaip profesionaliai draudikei, pagal įstatymą nustatytų pareigų ir kad atsakovė neteikė ieškovei jokios informacijos apie nava ribotą draudimo apsaugą, tokiu būdu pažeisdamą Lietuvos Respublikos draudimo įstatymo 32 straipsnio 3 dalies ir 93 straipsnio 1 dalies normas.
  - Teismai netinkamai taikė sutarčių aiškinimo taisykles, vertindami Draudimo taisyklių II dalies 4.1.9 papunkčio nuostatas. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.193 straipsnyje įtvirtintų sutarčių aiškinimo taisyklių taikymas pagrindžia, kad Draudimo taisyklių II dalies 4.1.9 papunkčio nuostatomis yra įtvirtintos dvi sąlygos, kurioms egzistuojant įvykis, susijęs su užkrečiamosiomis ligomis, pripažintinas draudžiamuoju, t. y. (i) gyvūnų užsikrėtimas užkrečiamąja liga; (ii) neigiamos pasekmės, susijusios su gyvūnų užsikrėtimu užkrečiamąja liga: gyvūnų nugašimas, žūtis, sunaikinimas ir (ar) priverstinis paskerdimas, tokio priverstinio užsikrėtusių gyvūnų paskerdimo nesiejant su kokiais nors Tarnybos ar kitų institucijų įpareigojimais draudėjai. Draudimo taisyklių nuostatos buvo aiškintos siaurai, nustatant tokias draudžiamąjį įvykio kriterijus, kurie nėra minimi Draudimo taisyklių 4.1.9 papunktyje, ir ignoruojant tai, jog kitų draudžiamųjų įvykių atveju, kai atsakovė siejo konkrečių draudžiamųjų įvykių su teisės aktais pavestomis Tarnybos funkcijomis ar jos įpareigojimų draudėjai teikimu, atsakovė tai aiškiai nurodė Draudimo taisyklėse, kartu identifikudama ir teisės aktų, kurio pagrindu draudėjai gali būti teikiami tokie Tarnybos įpareigojimai. Vienas iš draudimo sutarties sudarymo tikslų buvo ieškovės siekis turėti draudimo apsaugą nuo užkrečiamųjų ligų rizikos ir kad, apdrausties paukščiams užsikrėtus užkrečiamąja liga, ieškovei būtų kompensuoti nuostoliai dėl užsikrėtusių paukščių netekimo. Dėl tokios rizikos draudimo buvo sudaryta draudimo sutartis ir už tokių draudimo apsaugą atsakovei buvo sumokėta didesnė draudimo įmoka nei ta, kuri būtų sumokėta draudimo sutarčiai neapimančią užkrečiamųjų ligų rizikos.
  - Teismai ignoravo ieškovei, kaip gyvūnų laikytojai, įstatymu nustatytas pareigas ir nepagrįstai nusprendė, neva užsikrėtę paukščiai buvo paskersti nepriverstinai. Tokiu būdu buvo pažeistos Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo 4 straipsnio 1 ir 3 dalį, 5 straipsnio 1 dalies bei Lietuvos Respublikos veterinarijos įstatymo 15 straipsnio 1 dalies teisės normos. Ieškovei privalėjointis tiek priemonių užkirsti kelią užkrečiamosios ligos (salmoneliozės) plitimui, tiek užikrinti, jog užsikrėtę paukščiai nepatirtų kančios ir nebūtų sukeltas pavojus kitų neužsikrėtusių gyvūnų sveikatai ar gyvybei. Taigi, ieškovei privalėjo vykdyti užsikrėtusių paukščių skerdimus dėl jai taikytino specialaus teisinio reglamentavimo.
  - Atsakovė AB „Lietuvos draudimas“ atsiliepime į ieškovės kasacinį skundą prašo kasacinį skundą atmesti ir Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. gruodžio 20 d. nutartį palikti nepakeistą. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:

- 17.1. Ieškovė savo ieškinyje nereiškė jokio atskiro reikalavimo išmokėti draudimo išmoką būtent dėl paukščių gašimo, o reišė bendrą reikalavimą dėl nugašusių ir paskerstų vištų kartu. Ieškovė tiek procesiniuose dokumentuose, tiek ir pasisakymuose nuolat akcentavo ir įrodinėjo, kad „užkrečiamųjų ligų“ draudžiamojai gyvūkio sudėtis neva turi apimti ir gyvūnų gašimą, todėl apskaičiuojant potencialią draudimo išmoką dėl įvykio nereikia daryti skirtingo tarp nugašusių ir paskerstų gyvūnų, o draudimo išmoką dėl šių abiejų pasekmių turi būti bendra. Ieškovė savo apeliaciniame skunde nenurodė tokio argumento, kad neva pimosios instancijos teismas neišnagrinėjo visų pareiktų ieškovės reikalavimų. Dėl to draudžiama rentis kasaciname skunde aplinkybėmis, kurios nebuvo nagrinėtos pimosios ir apeliacinės instancijos teisme (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir CPK) 347 straipsnio 2 dalis).
- 17.2. Taisyklių nuostatos neprieštarauja jokioms konkrečioms teisės aktų nuostatomis. Draudiko suteikiama apsauga ir prisimama rizika nėra absoliuti, todėl ieškovei tikėtis absoliučios (visą apimtinai) draudimo apsaugos nebuvo jokio pagrindo. Kadangi gyvūnų draudimas nėra privaloma draudimo rūšis, todėl kiekvienas draudikas turi teisę nustatyti savo prisimamos rizikos ribas. Taisyklių nuostatos neprieštarauja jokioms teisės aktų ir niekaip nepažeidžia teisėtų draudėjų interesų. Ginčo paukščių draudimo sutartimi buvo apdrausti ne tik nuo užkrečiamųjų ligų, bet ir nuo kitų rizikų. Ieškovė nereiškė jokių pastabų dėl ginčo sutarties „beprasniškumą“, kai pagal ją pačią sutartį 2020 m. kovo 20 d. gavo 121 250,25 Eur išmoką dėl kito įvykio (paukščių uždušimo sugedus ventiliacijos įrenginiui).
- 17.3. Ieškovė pati niekada (nei prieš atnaujinant ginčo draudimo sutartį, nei administruojant minėtus įvykius) nereiškė jokių priekaištų dėl Taisyklių II dalies 4.1.9 papunkčio nuostatų aiškumo ir neprašė jų paaikškinti, todėl darytina išvada, kad šios jai buvo visiškai aiškios. Šiame Taisyklių punkte yra įtvirtintas bendrasis draudžiamojai gyvūkio atsitiktinumo principas (jis turi įvykti „staiga ir netikėtai“) ir toliau nurodomi kiti draudžiamojai gyvūkio sudėtis elementai: gyvūno infekcinė liga ir priverstinis paskerdimas veterinarijos tarnybos nurodymu. Taisyklių II dalies 1.17 punkte netgi papildomai paaškinama užkrečiamųjų (infekcinių) ligų definicija, todėl ieškovės teigimas, kad jai draudimo sąlygos vis tiek neva buvo neaiškios, yra akivaizdus fakto neigimas. Remiantis Taisyklių 4.1.9 papunkčio nuostatomis, be draudimo veikiai fundamentalus atsitiktinumo faktorius („staiga ir netikėtai“), šį draudžiamojai gyvūkio sudėtis nustato, kad draudžiamajam gyvūnui konstatuoti yra būtinos abi šios sąlygos: gyvūnų susirgimas užkrečiamąja (infekcine) liga; veterinarijos tarnybos nurodymu priverstinis šių gyvūnų paskerdimas ar sunaikinimas. Skirtingai nei nurodo ieškovė, šį draudžiamojai gyvūkio sudėtis neapima gyvūnų (šiu atveju vištų) kritimo (gašimo) dėl užkrečiamųjų ligų ar kitokių abstrakčių „neigiamų pasekmių“. Nustačius, kad ginčo įvykis savo esme neatitinka antrosios draudžiamojai gyvūkio sudėtis sąlygos, pagrįstai buvo konstatuota, kad įvykis yra nedraudžiamas.
- 17.4. Leidimas ir (ar) rekomendacija reišė, kad juos gavęs asmuo turi veiksmų pasirinkimo laisvę ką nors daryti ar ko nors nedaryti, o priverstimas (priverstinumas) reišė situaciją, kad asmuo yra priverstas ką nors daryti ar ko nors nedaryti ir jokioms veiksmų pasirinkimo laisvės neturi. Tarnybos leidimai ir (ar) rekomendacijos skersti gyvūnus nėra nurodymai priverstinai paskersti minėtos draudimo sutarties prasme. Tarnybos pateiktame 2020 m. spalio 1 d. atsakyme Nr. B6-(1.9)-2190 nurodyta, kad rekomendacija paskersti užkrečiamąja liga sergantį gyvūną negali būti laikoma nurodymu jį priverstinai paskersti.
- 17.5. Nė viename ieškovės procesiniame dokumente nesirenta Veterinarijos ar Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymų nuostatomis, kaip savo argumentų ar reikalavimų pagrindų (CPK 347 straipsnio 2 dalis). Be to, šie įstatymai yra labiau viešosios teisės aktai ir tiesiogiai šiam ginčui netaikytini.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaškinimai

Dėl draudžiamojai gyvūkio nustatymo

18. Byloje kilo ginčas dėl šalių sudarytos draudimo sutarties nuostatos, reglamentuojančios draudžiamąjį įvykį, aiškinimo ir taikymo.
19. Nagrinėjami atveju šalys sudarė gyvūnų draudimo sutartį. Draudimo sutarties sudėtinė dalis yra Gyvūnų draudimo taisyklės Nr. 10. Ginčo draudimo sutartimi ieškovės paukščiai buvo apdrausti „rinkos verte“. Draudimo liudijime yra nurodoma bendra draudimo suma – 1 091 805,74 Eur (kurį sudaro 718 696,00 Eur vištų rinkos vertė draudimo sutarties atnaujinimo momentu, 313 110 Eur galimas jų vertės padidėjimas). Bendras apdraustų paukščių skaičius yra 200 753 vnt. Draudimo liudijimu buvo apdraustos vištos dedekės.
20. Pagal šalių sudarytų Gyvūnų draudimo taisyklių 4.1.9 papunktį, draudimo apsauga apdraustajam gyvūnui apima įvykius, kurie staiga ir netikėtai sukeliami arba įvyksta dėl pasireišė šio skirijimo šiame skirijime išvardytų, į joje jos nustatytos draudimo sutarties, rizikų. „Užkrečiamosios ligos – tai ligos, dėl kurių vykdančios profilaktines priešepizootines priemones, konstatuojamas susirgimas užkrečiamąja (infekcine) liga ir veterinarijos tarnybos nurodymu priverstinai paskerdžiamas ar sunaikinamas vienas ar keli tik ta liga sergantys gyvūnai. Nuostolai gyvūnams dėl užkrečiamųjų ligų neapima: kai gyvūnas nugašė, žista, sunaikinamas ar priverstinai paskerdžiamas dėl neužkrečiamųjų ligų; kai gyvūnas nugašė, žista, sunaikinamas ar priverstinai paskerdžiamas dėl pavojingų ir labai pavojingų (epideminų) užkrečiamųjų ligų (pagal Taisyklių Draudimo sąlygų punktą 4.1.10).“
21. Bylą nagrinėję teismai aiškindami šią sąlygą, nurodė, kad Tarnybos ieškovei pateiktos rekomendacijos skersti paukščius dėl neefektyvaus gydymo ir galimo jų gerovės pažeidimo nėra nurodymas priverstinai paskersti paukščius Draudimo taisyklių prasme, ir dėl šios priežasties laikė pagrįsta draudikės išvadą, jog įvykis nepriskiriamas prie draudžiamųjų įvykių. Teisėjų kolegija laikė tokią išvadą nepagrįsta, padaryta netinkamai aiškinant teisės normas.
22. Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo 3 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog gyvūnų gerovės ir apsaugos užtikrinimą pagal kompetenciją, be kitų institucijų, vykdo Tarnyba.
23. Veterinarijos įstatymo 7 straipsnio 1 dalies 9 punkte nustatyta, kad Tarnybos pareigūnai, vykdydami valstybinę veterinariją, be teisių, nustatytų kituose įstatymuose ir teisės aktuose, pagal savo kompetenciją turi teisę nustatius užkrečiamąją ar įtariamą labai pavojingą gyvūnų ligą, vadovaudamiesi šio įstatymo 15 straipsniu, duoti privalomus nurodymus fiziniais ar juridiniams asmenims, kitoms organizacijoms ar jų filialams dėl gyvūnų skerdimo ar nužudymo ir sunaikinimo, transporto, teritorijos, patalpų ar įrangos kenksmingumo pašalinimo, pašarų ar pašarų priedų, gyvūninių produktų, šalutinių gyvūninių produktų ir jų gaminių, genetinės medžiagos produktų, veterinarijų vaistų ir veterinarijų priemonių kenksmingumo pašalinimo, perdavimo arba sunaikinimo.
24. Šio įstatymo 15 straipsnyje detalizuojamas gyvūnų užkrečiamųjų ligų kontrolės, prevencijos, šių ligų židinių ir epizootijų likvidavimo priemonės ir nurodoma, kokius veiksmus privalo atlikti Tarnyba. Šio straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad gyvūnų laikytojai, itare, jog jų laikomi gyvūnai serga užkrečiamąja liga, nedelsdami praneša Tarnybai ar privačiam veterinarijos gydytojui ir imasi būtiniausių priemonių, kad liga neplistų. Minėto straipsnio 3 dalyje reglamentuojama, kad nustatius, jog gyvūnai serga užkrečiamąja liga, Tarnyba, atsižvelgusi į ligos sunkumą, pavojingumą, plitimo sąlygas, vietos geografinę padėtį ir kitas gamtines sąlygas, nustato gyvūnų užkrečiamosios ligos židinio teritorijos ribas, apsaugos ir priežiūros zonas, priekais – ligos buferinę zoną, likvidavimo, kontrolės, stebėsenos, prevencijos ir biologinės apsaugos priemones, įskaitant draudimą laikyti tam tikrus gyvūnus ar nurodymą juos paskersti, nugašinti ar sunaikinti. Tarnyba, nustatius, kad gyvūnų laikytojas nevykdo nustatytą draudimo laikyti gyvūnus ar nurodymą juos paskersti, nugašinti ar sunaikinti, organizuoja gyvūnų nugašinimą ir sunaikinimą bei mėginių paėmimą gyvūnų laikytojui.
25. Tarnybos Nuostatų 14.3 punkte įtvirtinta, kad Tarnyba pagal kompetenciją turi teisę duoti privalomus nurodymus fiziniais ar juridiniams asmenims, kitoms organizacijoms ar jų filialams, kurie verčiasi veterinarija, farmacija, veterinarine praktika, gyvūnų auginimu, pašarų ir pašarų priedų, įskaitant pirmųjų pašarų gamybą, gyvūninių produktų ir žaliavų, negyvninio maisto gamybą, perdirbimu, sandėliavimu, transportavimu ar prekyba, vykdyti teisės aktuose nustatytus reikalavimus, kad neplistų gyvūnų užkrečiamosios ligos, gaminami pašarai ir jų priedai, gyvūniniai produktai, negyvninis maistas nebūtų kenksmingas žmonių ir gyvūnų sveikatai.
26. Teisėjų kolegija nusprendžia, kad sisteminė teisės normų analizė suponuoja išvadą, jog Tarnyba, nustatiusi gyvūnų užkrečiamosios ligos atvejį, turi teisę duoti privalomus nurodymus asmenims, kurie verčiasi gyvūnų auginimu.
27. Byloje nustatyta, kad ieškovė kreipėsi į Tarnybą su prašymu nurodyti, kaip elgtis su pulku, kurio vištų dedeklių vidaus organuose aptikta *Salmonella gallinarum*. Tarnyba 2020 m. liepos 13 d. raštu, įvertinusi gydymo efektyvumą ir galimą gyvūnų gerovės pažeidimą, rekomendavo paskersti užkrėstą vištų dedeklių pulką. Išskerdus užkrėstą pulką, atlikti paukščių valymą ir dezinfekciją.
28. Ieškovė 2020 m. liepos 23 d. rašte nurodė, kad 2020 m. liepos 22 d. kritusių paukščių skaičius padidėjo iki 227 vnt., o 2020 m. liepos 23 d. – iki 271 vnt., ir prašė Tarnybos rekomendacijų dėl tolimesnių veiksmų, esant susidariusiai situacijai. Tarnyba 20
- 20 m. liepos 31 d. rašte pateikė rekomendaciją paskersti vištų pulką.
29. Teismai, įvertinę šiuos Tarnybos raštus ir tai, kad Tarnyba nedavė ieškovei privalomų nurodymų, juose nebuvo išaškitos privalomo nurodymo paskersti gyvūnus neįvykdymo pasekmės (atsakomybė už įpareigojimo neįvykdymą), nemustatyti priimto akto apskundimo tvarka, padarė išvadą, kad ieškovė gavo Tarnybos rekomendaciją, o ne privalomą nurodymą skersti gyvūnus, todėl šio atveju įvykis nepatenka į draudžiamųjų įvykių kategoriją. Teisėjų kolegija nusprendžia, kad tokie sprendimai padaryti, be kita ko, netinkamai išaškinus draudimo sutarties nuostatas ir neįvertinus paties įvykio, ligos pavojingumo gyvūnų gerovei.
30. Draudimo sutartimi viena šalis (draudikas) įsipareigoja už sutartįje nustatytą draudimo išmoką (premiją) sumokėti kitai šaliai (draudėjui) arba trečiajam asmeniui, kurio naudai sudaryta sutartis, įstatyme ar draudimo sutartyje nustatytą draudimo išmoką, apskaičiuotą įstatyme ar draudimo sutartyje nustatyta tvarka, į joje įvyksta įstatyme ar draudimo sutartyje nustatytas draudžiamasis įvykis (Civilinio kodekso 6.987 straipsnis). Draudimo santykiai padeda įgyvendinti tiesioginę draudimo funkciją – perimti (paskirstyti) nuostolių atsiradimo riziką suteikiant turintį interesų asmenį.
31. Draudimo įstatymo 2 straipsnio 2 dalies 33 punkte nustatyta, kad draudžiamasis įvykis yra draudimo sutartyje nurodytas atsitiktinis, kuriam įvykus draudikas privalo mokėti draudimo išmoką.
32. Kasacinio teismo praktikoje pažymėta, kad pagal sutartį suteikdamas draudimo apsaugą – įsipareigodamas mokėti draudimo išmoką įvykus draudžiamajam įvykiui – draudikas perima nuostolių atsiradimo riziką, tačiau draudimo sutartimi draudimo objektui (draudėjo ar naudos gavėjo turimiems interesams) suteikiama apsauga nėra absoliuti. Draudikas prisiima ne visą įmanomą, bet ribotą draudimo riziką. Suteikdamas draudimo apsaugos ribos nustatomas draudimo sutartyje, kuri paprastai sudaroma draudiko parengtu draudimo rūšies taisyklių, t. y. standartinių sutarties sąlygų, pagrindu prisijungimo būdu (žr. pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. spalio 19 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-237-403/2022 22 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).
33. Kasacinio teismo praktika, aiškinant draudimo sutarties tikslus, draudimo rizikos nustatymą ir draudimo sutarties sąlygas, nustatančias išimtis, kai draudikas turi teisę atsisakyti išmokėti draudimo išmoką arba ją sumažinti, yra nuosekli. Šioje srityje formuojama kasacinio teismo praktika yra apibendrinta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. birželio 22 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. e3K-3-188-381/2023, kurios 31 punkte nurodyta, kad draudėjas turi būti tinkamai informuotas apie draudiko prisimamos rizikos apimtį, jam turi būti siūloma sudaryti draudimo sutartį tik tokiomis sąlygomis, kurios sulgytos atsižvelgus į individualią situaciją, konkretų draudėjo interesą, jo lūkesčius. Draudimo sutarties sąlygos, nustatančios išimtis, kuriomis remdamasis draudikas turi teisę atsisakyti išmokėti draudimo išmoką arba ją sumažinti, turi atitikti aiškumo, konkretumo kriterijus, derėti su draudimo esme, draudimo sutartimi siekiamais tikslais.
34. Šalių sudarytos sutarties gyvūnų draudimo taisyklių 4.1.9 ir 4.1.10 papunkčių sąlygose nurodyta, kad vienas iš draudžiamųjų įvykių yra šiose sąlygose nurodytus požymius atitinkančios užkrečiamosios ligos, pavojingos ir labai pavojingos (epideminės) užkrečiamosios ligos.
35. Nagrinėjami atveju šalys draudžiamąjį įvykį dėl užkrečiamų apdraustų gyvūnų užsikrėtimo ligomis susiejo su dviem sąlygomis: gyvūnų susirgimu užkrečiamąja (infekcine) liga ir Tarnybos nurodymu priverstinai paskersti ar sunaikinti vieną ar kelis tik ta liga sergančius gyvūnus.
36. Teisėjų kolegijos vertinimu, Tarnybos ieškovei pateiktose 2020 m. liepos 13 d. ir 2020 m. liepos 23 d. raštuose nurodytos rekomendacijos paskersti užkrėstą vištų dedeklių pulką ir jį paskerdus atlikti paukščių valymą ir dezinfekciją laikytinos Tarnybos nurodymu Draudimo taisyklių 4.1.9 papunkčio prasme. Kolegija pažymi, kad šiuo atveju Draudimo taisyklių 4.1.9 papunktyje nurodytas tik Tarnybos nurodymas, o ne privalomasis nurodymas. Todėl vien tai, kad Tarnyba ieškovei pateikė rekomendacijas paskersti ieškovės gyvūnus ir imtis priemonių užkrečiamosios ligos plitimui suvaldyti, nesudaro pagrindo konstatuoti, kad tokie Tarnybos raštai nelaikyti nurodymu minėto Draudimo taisyklių punkto prasme. Toks nurodymas atitinka Tarnybos kompetenciją, nustatytą Veterinarijos įstatymo 7 straipsnio 1 dalies 9 punkte, 15 straipsnio 3 dalyje ir Tarnybos nuostatų 14.3 punkte. Ieškovė, gavusi tokių nurodymų, atliko Veterinarijos įstatymo 15 straipsnio 3 dalyje nustatytus veiksmus, t. y. paskerdė užkrečiamąja liga sergančius gyvūnus, ir ėmėsi kitų Tarnybos nurodytų priemonių užkrečiamosios ligos plitimui suvaldyti.
37. Priešingas Draudimo taisyklių 4.1.9 papunkčio aiškinimas paneigė šalių sudarytos draudimo sutarties tikslą, t. y. atlyginti ieškovės patirtus nuostolius atsiradus draudžiamajam įvykiui – apdraustiems gyvūnams susirgus užkrečiamąja liga. Teisėjų kolegija pažymi, kad tarp šalių nėra ginčo, jog ieškovės gyvūnai susirgo užkrečiamąja liga. Aiškinimas, kad šiuo atveju Tarnybos pateiktas nurodymas yra tik rekomendacinio pobūdžio ir nelakytinas privalomųjų nurodymų, būtų nesuderinamas su kasacinio teismo praktikoje keliamais aiškumo ir konkretumo kriterijais, taikomais išimtin, kuriomis remdamasis draudikas turi teisę atsisakyti išmokėti draudimo išmoką arba ją sumažinti, bei draudimo esme ir draudimo sutartimi siekiamais tikslais. Šiuo atveju draudimo sutarties tikslas buvo apsaugoti ieškovę nuo galimos rizikos dėl jos turimų gyvūnų galimo užsikrėtimo užkrečiamosiomis ligomis. Nustačius tokį faktą ir Tarnybai nurodžius gyvūnus paskersti, teisėjų kolegijos vertinimu, tai laikytina pakankamomis sąlygomis pripažinti, kad įvykis draudžiamasis įvykis.
38. Taip pat teisėjų kolegija pažymi, kad draudimo sutartis yra rizikos sutartis, draudimo sutarties sąlygas nulemia rizika, jos pobūdis. Įvertinti, ar rizika yra draudžiama, bei nustatyti rizikos draudimo sąlygas yra draudiko teisė. Draudimo rizika yra tikėtinas pavojus, gresiantis draudimo objektui (Draudimo įstatymo 2 straipsnio 2 dalies 26 punktas). Draudžiamasis įvykis yra tos tikimybės, pavojaus realizavimasis tikroveje. Draudimo rizika, lemianti draudimo sąlygas, daro įtaką ne tik draudžiamiesiems ir nedraudžiamiesiems įvykiams, bet gali nulemti ir draudimo apsaugos išlygą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. birželio 27 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-221-403/2019, 45 punktą).
39. Nagrinėjami atveju šalys draudimo riziką siejo ne tik su tam tikros aplinkybės atsiradimu (gyvūnų užsikrėtimu užkrečiamąja liga), bet ir su valstybės institucijos (viešojo administravimo subjekto) sprendimu (jo forma). Teisėjų kolegijos vertinimu, draudimo sutarties tikslų, teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principų neatitinka situacija, kad draudimo išmokos išmokėjimas priklauso vien nuo trečiajam asmeniui valinių veiksmų (jų išraškos formos), o jų konkrečių atveju valstybės institucijai priskirtų viešojo administravimo funkcijų atlikimo (neatlikimo). Todėl byloje konstatavus, kad draudžiamasis įvykis (ieškovės gyvūnai susirgo užkrečiamąja liga, dėl jos reikėjo juos paskersti) įvyko, konstatuotina, kad atsakovė nepagrįstai įvykį kvalifikavo kaip nedraudžiamąjį ir atsisakė išmokėti draudimo išmoką, remdamasi vien netinkama valstybės institucijos sprendimų išraškos forma.
40. Atsižvelgdama į tai, teisėjų kolegija nusprendžia, kad bylą nagrinėję teismai neteisingai aiškino Draudimo taisyklių 4.1.9 papunktį ir draudžiamojai įvykio sąvoką, todėl nepagrįstai padarė išvadą, kad šiuo atveju ieškovės gyvūnams susirgus užkrečiamąja liga ir Tarnybai rekomendavus juos paskersti bei atlikti kitus ligos plitimo prevencijos veiksmus nėra laikytini draudiminiu įvykiu.

Dėl bylos procesinės baigties

41. Apibendrinama išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija nusprendžia, kad bylą nagrinėję teismai neteisingai aiškino ir taikė draudimo teisinius santykius reglamentuojančias teisės normas, neatsižvelgė į draudimo sutarties tikslus ir šių santykių esmę, nukrypo nuo kasacinio teismo praktikos šiais klausimais, todėl priėmė neteisingus sprendimus, kurie yra naikintini (CPK 346 straipsnio 2 dalies 1 ir 2 punktai) Atsižvelgiant į tai, kad byloje teismų liko neįvertintas žalos

dydžio pagrįstumo klausimas, byla perduodama iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui (CPK 359 straipsnio 1 dalies 5 punktas, 360 straipsnis).

42. Kadangi byla grąžinama iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui, byloje patirtų bylinėjimosi išlaidų paskirstymo klausimas paliktinas spresti šiam teismui.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 5 punktu, 360 straipsniu, 362 straipsniu,
n u t a r i a:

Parakinti Vilniaus apygardos teismo 2022 m. gegužės 19 d. sprendimą ir Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. gruodžio 20 d. nutartį ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti Vilniaus apygardos teismui.
Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai
Bukaviniene

Artūras Driukas

Jūratė Varanauškaitė